

УДК 368:005.52

Д. П. Коваленко, здобувач

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПРУДЕНЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ**Д. П. Коваленко**, соискатель

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ПРУДЕНЦИАЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ**Daria Kovalenko**, the applicant

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

STRATEGIC BENCHMARKS FOR THE FORMATION OF EFFECTIVE PRUDENTIAL REGULATION OF THE ACTIVITY OF INSURANCE COMPANIES

У статті представлено методичний інструментарій пруденційного регулювання страхового ринку на основі узагальнення найкращих практик у сфері нагляду за платоспроможністю страховиків. Вказано, що на підставі нормативів платоспроможності та фінансової стійкості для страхових компаній реалізується таке регулювання їхньої діяльності та є підставою для застосування до таких компаній пруденційних інструментів впливу. Пруденційне регулювання страхового ринку представлено як адаптивну інтегровану систему, що включає складові елементи, принципи, функції, підсистеми ідентифікації ризиків та реалізації сукупності превентивних заходів, спрямованих на мінімізацію дії виявлених ризиків.

Ключові слова: страхування; страховики; страховий ринок; пруденційне регулювання; нагляд; платоспроможність; ризики.

В статье представлен методический инструментарий пруденциального регулирования страхового рынка на основе обобщения лучших практик в сфере надзора за платежеспособностью страховщиков. Указано, что на основании нормативов платежеспособности и финансовой устойчивости для страховых компаний реализуется такое регулирование их деятельности и является основанием для применения к таким компаниям пруденциальных инструментов влияния. Пруденциального регулирования страхового рынка представлено как адаптивную интегрированную систему, включающую составные элементы, принципы, функции, подсистемы идентификации рисков и реализации совокупности превентивных мер, направленных на минимизацию действия выявленных рисков.

Ключевые слова: страхование; страховщики; страховой рынок; пруденциального регулирования; надзор; платежеспособность; риски.

Within the article, methodical instruments of prudential regulation of the insurance market based on the generalization of the best practices in the field of the supervision over the solvency of insurers are presented. Prudential regulation is implemented through the standards of solvency and financial strength for insurance companies. Fulfilment of these requirements is the basis for the application of prudential instruments of influence to such companies. Prudential regulation of the insurance market is presented as an integrated adaptive system, including elements, principles, functions, subsystems, risk identification and implementation of the set of preventive measures designed to minimize the actions of identified risks.

Key words: insurance; insurers; insurance market; prudential regulation; supervision; solvency; risks.

JEL Classification: J22

Постановка проблеми. Необхідність забезпечення економічного зростання України, якісних трансформацій її економічної системи, успішна інтеграція в глобальний простір, підвищення добробуту населення передбачає наявність ефективного, стабільного страхового ринку як обов'язкової складової управління системними ризиками в економіці. У цьому контексті особливої ваги набуває пруденційне регулювання як система державного нагляду за платоспроможністю та стійкістю страхових установ. Це ініціює зростання уваги науковців до трансформації страхових відносин та зумовлює необхідність вивчення проблем та перспектив пруденційного регулювання вітчизняного страхового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти здійснення пруденційного регулювання страхового ринку висвітлено в наукових працях багатьох вітчизняних учених, серед яких: О. Барановський, М. Бурмака, В. Виговська, О. Журавко, О. Іваницька, Д. Леонов, О. Мозговий, Н. Ткаченко, Н. Шелудько та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Беручи до уваги вагомий внесок вказаних учених-економістів, треба зазначити, що подальшого наукового переосмислення потребує методичний інструментарій державного нагляду за платоспроможністю та стійкістю страховиків.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є наукове обґрунтування стратегічних домінант перспективного розвитку пруденційного регулювання страхового ринку України для створення умов його безпечного функціонування та захисту інтересів споживачів страхових продуктів.

Виклад основного матеріалу. «Страховий ринок дозволяє забезпечити безперебійність кругообігу суспільного капіталу. Відтворення зумовлене накопиченням евентуальних ризиків і загроз, які призводять до зниження стійкості в економічних відносинах та звуження відтворювального процесу, що проявляється через структурно-функціональні кризи. Таким чином, в умовах розширеного відтворення рівень розвитку страхового ринку є одним із головних індикаторів соціально-економічної стабілізації суспільства. Іншими словами, зростання економічного й технічного потенціалу країни, збільшення суспільного багатства відбуваються за одночасного зростання економічних, техногенних і соціальних ризиків, а отже, обумовлюють об'єктивну необхідність створення системи страхових відносин, що гарантує компенсацію фінансових і матеріальних збитків» [2]. Висхідний розвиток та безпека функціонування суб'єктів страхової діяльності залежить від дієвості та релевантності форм та методів пруденційного регулювання.

Пруденційний нагляд та регулювання є складовою частиною загальної системи нагляду, який реалізують органи, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, і базується він на регулярному проведенні оцінювання загального фінансового стану фінансової установи, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотриманні обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами [6].

Розвиток страхового ринку в майбутніх періодах безпосередньо залежить від форм та методів його пруденційного регулювання. Модернізацію підходів до такого регулювання слід здійснювати за двома основними напрямками: прогресивні економічні методи впливу та організаційно-управлінські новації, що в кінцевому підсумку дозволить поліпшити дієвість державного інституту регулювання. Також особливу увагу необхідно приділити забезпеченню незалежності регулятора, встановленню переліку системоутворюючих страховиків та прийняття довгострокової стратегії розвитку страхового ринку як складової пруденційної політики.

Важливою є інституціональна підтримка застосування регулятором змістовного пруденційного регулювання та нагляду, а отже, актуалізується питання проведення відповідної реформи (організаційно-управлінська новація), спрямованої на формування умов забезпечення надійності страхової діяльності. З цією метою обґрунтовано теоретичні контури організаційно-структурної моделі пруденційного регулювання страхового ринку (рис. 1), зміст якої розкрито через обґрунтування її складових компонент, консолідована дія яких спрямована на мінімізацію дії виявлених ризиків та використання механізмів гнучкого реагування на зміни умов та орієнтирів розвитку такого ринку.

Розроблена модель сприятиме формуванню підґрунтя для протидії загрозам, мінімізації ризиків та створенню умов безпечного розвитку вітчизняного страхового ринку.

На особливості функціонування страхового ринку країни впливає обрана модель його пруденційного регулювання, яку можна представити через комплекс методів, які дозволяють узгодити дії держави з суб'єктами страхового ринку (основними, допоміжними, споживачами страхових послуг) та спрямовані на нейтралізацію дії загроз безпеці такого ринку.

Вивчення світового досвіду пруденційного регулювання діяльності страхових установ засвідчили наявність суттєвих відмінностей у його реалізації в різних країнах, які виникли під впливом конституційних, ментальних, економічних та інших характерних особливостей. Також можна стверджувати про лімітовану кількість груп ризиків, які мають поширення на окремому страховому ринку, які необхідно насамперед брати до уваги при формуванні системи пруденційного регулювання та нагляду за таким ринком. Національні моделі пруденційного регулювання відтворюють не тільки локальні характеристики, що

сформувались під впливом історичного розвитку, а й уніфіковані ознаки, які виникли внаслідок об'єднання страхових ринків різних країн у єдиний страховий простір, що супроводжується гармонізацією страхового законодавства цих країн.

Рис. 1. Теоретична конструкція базових складових системи пруденційного регулювання розвитку страхового ринку

Джерело: розроблено авторкою.

У цьому контексті, надзвичайно важливо забезпечити безперервний моніторинг достатності досягнутого рівня безпеки діяльності страхових установ та забезпечення секторальної, регіональної та міжнародної конкурентоспроможності страхового ринку України [5; 7]. Зазначимо, подібне вимірювання дозволить зробити обґрунтовані висновки щодо дієвості інструментів пруденційного регулювання страхової діяльності, а також може свідчити про фінансову стабільність в державі загалом. Оцінка дієвості пруденційного регулювання повинна здійснюватись у розрізі функціональної, операційної і соціальної складової страхової діяльності. Оцінці має підлягати й абсолютна (відношення результатів функціонування системи пруденційного регулювання і витрат на його виконання) і порівняльна (зміна результатів функціонування страхового ринку порівняно з уже досягнутими результатами) ефективність пруденційного регулювання страхового ринку. Розрахунок дієвості пруденційного регулювання репрезентовано логічною послідовністю, представленою на рис. 2. Порівняння отриманих результатів обґрунтованих показників дозволить визначити поточний стан, тенденції функціонування страхового ринку й окремих його учасників в динаміці та дасть змогу аргументовано приймати рішення щодо встановлення стратегічних орієнтирів пруденційного регулювання такого ринку в умовах постійної трансформації зовнішнього середовища.

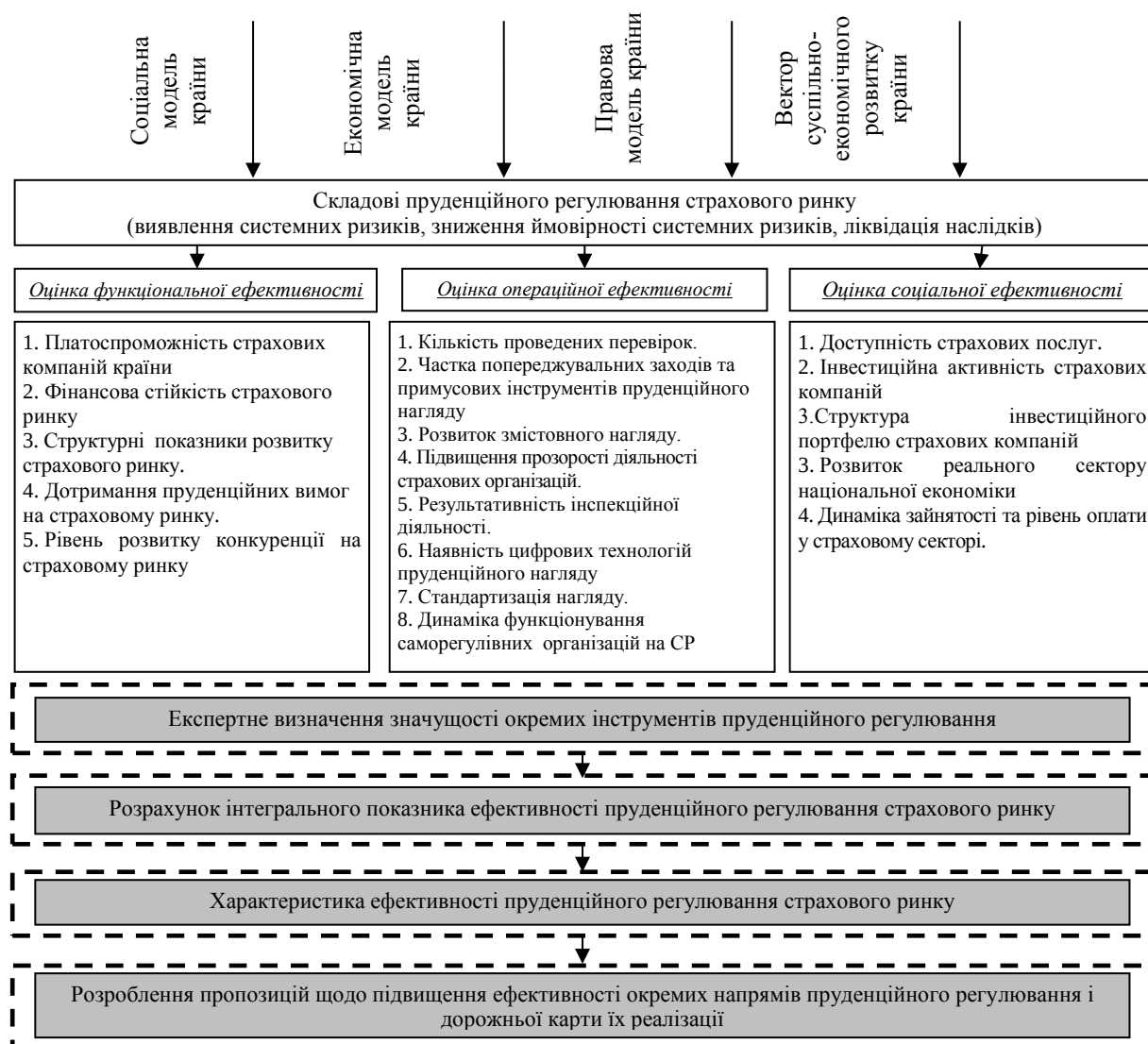

Рис. 2. Методичні положення з оцінювання ефективності пруденційного регулювання страхового ринку

Джерело: розроблено та побудовано авторкою.

Висновки та пропозиції. Цільовими орієнтирами підвищення дієвості пруденційного регулювання страхового ринку України визначено наступні: стабільність та прозорість умов функціонування страхового ринку; впровадження ефективних форм адміністративної та фінансової відповідальності за невиконання пруденційних нормативів; диверсифікація інструментів пруденційного регулювання тощо. Актуальною є розробка методичного підходу до оцінювання ефективності системи пруденційного регулювання з позиції забезпечення секторальної, регіональної і міжнародної конкурентоспроможності страхового ринку України. З цією метою запропоновано науково-практичний інструментарій аналітичної оцінки дієвості пруденційного нагляду, який передбачає розрахунок сукупності індикаторів, що характеризують розвиток страхового ринку, який може бути використаний для визначення релевантних інструментів його пруденційного регулювання.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія: у 2 т. Київ : УБС НБУ, 2014. Т. 2: Безпека фінансових інститутів. 715 с.
2. Виговська В. В. Теоретичні аспекти визначення сутності страхового ринку. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvp_2015_4_21.pdf.
3. Журавко О. С. Пруденційне регулювання страхової діяльності. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір*. 2013. Вип. 1(99). С. 139–145.
4. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 15.07.2010 № 585. URL: <http://www.dfp.gov.ua>.
5. Маргасова В. Г., Дубина М. В., Тунік М. В. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 2 (2). С. 219–228.
6. Терещенко Г. М., Мусатова Т. А. Посилення пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npndfi_2016_1_8.pdf.
7. Шкарлет С. М., Гонта О. І., Маргасова В. Г., Дубина М. В. Механізм формування системи парабанківських посередників на фінансовому ринку в контексті забезпечення економічної безпеки України : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2014. 272 с.

References

1. Baranovskyi, O. I. (2014). *Filosofia bezpeky [Philosophy of Security]*. (Vol. 2). Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].
2. Vyhovska, V. V. (n.d.). Teoretychni aspekty vyznachennia sutnosti strakhovoho rynku [Theoretical aspects of determining the essence of the insurance market]. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvp_2015_4_21.pdf.
3. Zhuravko, O. S. (2013). Prudentsiine rehuliuвання strakhovoi diialnosti. Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Prudential regulation of insurance activities. Social and economic problems of the current period of Ukraine]. *Problemy intehratsii Ukrainy u svitovyi finansovyi prostir – Problems of Ukraine's integration into the world financial space*, 1(99), 139–145 [in Ukrainian].
4. Kontseptsiiia zaprovadzhennia prudentsiinoho nahliadu za nebankivskymy finansovymy ustanovamy v Derzhavnii komisii z rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh Ukrainy [The concept of introduction of prudential supervision of non-banking financial institutions in the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine]. № 585 (15.07.2010). Retrieved from <http://www.dfp.gov.ua>.
5. Marhasova, V. H., Dubyna, M. V., Tunik, M. V. (2015). Aktualni problemy rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy [Actual problems of the development of insurance market of Ukrainian]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 2 (2), 219–228 [in Ukrainian].

6. Tereshchenko, H. M., Musatova, T. A. (2016). *Posylennia prudentsiinoho nahliadu za nebankivskymy finansovymy ustanovamy [Strengthening prudential supervision of non-bank financial institutions]*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npndfi_2016_1_8.pdf.

7. Shkarlet, S. M., Honta, O. I., Marhasova, V. H., Dubyna, M. V. (2014). *Mekhanizm formuvannia systemy parabankivskykh poserednykiv na finansovomu rynku v konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [The mechanism of formation of the system of parabank intermediaries in the financial market in the context of ensuring economic security of Ukraine]*. Chernihiv: ChNTU [in Ukrainian].

Коваленко Дар'я Павлівна – викладач, Оптико-механічний коледж при КНУ ім. Т. Г. Шевченка (вул. Левандовського, 6, м. Київ, 01010, Україна).

Коваленко Дарья Павловна – преподаватель, Оптико-механический колледж при КНУ им. Т. Г. Шевченко (ул. Левандовского, 6, г. Киев, 01010, Украина).

Kovalenko Daria – teacher, Optical and Mechanical College at Kyiv National Taras Shevchenko University (6 Lewandowski Str., 01010 Kyiv, Ukraine).